

dollisesti eikä siveellisesti, se ei kasvata siveellisiä luonteita; *todellisuudessa* — korulauseista huolimatta — se *pyrkii* antamaan vain tietoja elämäntaistelua varten korkeampien kansaluokkien eduksi; mutta siinäkin suhteessa sen menettely on nurinkurinen: elämäntaistelussa on toimintakykyinen henkilö paremmassa asemassa kuin tietorikas — tieto kaikessa kunniaassa — ja toimintahalun ja toimintakyvyn kehittää yksin työopetus ja työkoulu. Nykyisessä koulussa oppilas on ehdottomasti liian passiivinen ja opettaja liian aktiivinen; suhde on käännettävä päinvastaiseksi. Meidän ei tule, kuten jo Fröbel huomauttaa, kasvattaa lapsia etupäässä »katselijoiksi ja arvostelijoiksi, vaan työtovereiksi» elämän suurella taistelukentällä.

Tämän ihmisen kohottaminen kasvatuksen ja koulun avulla voi tapahtua täydellisesti ainoastaan, jos me tahdomme ylipäänsä kohottaa ihmistä yhä korkeammalle luomakunnassa: on kohotettava kansan suuren enimmäistön tila; ainoastaan kun perustus kohoaa ja lujittuu, nousee myös huippu korkeampana taivaan loistavaa sineä kohti.

MIKSI PYRIMME SIVISTYKSEEN?

Kun vaimoni pienen tytön syntymisen jälkeen makasi heikkona sairaana, selitti lääkäri hänen toipumisensa vaativan ennen kaikkea lepoa ja rauhaa. Mutta eräänä päivänä sattui joukko alimpaan kansanluokkaan kuuluvia päihtyneitä miehiä tulemaan hänen akkunansa ulkopuolelle huutamaan ja meluamaan. Ajattelin ensin ankarasti vaatia heitä poistumaan, mutta johduinkin sitten siihen päätökseen, etten sillä keinolla saavuttaisi toivottua tulosta. Menin senvuoksi ulos, nostin kohteliaasti hattuni ja sanoin: »Hyvät herrat, te olette epäilemättä sivistyneitä ihmisiä ja ymmärrätte, että heikko sairas tarvitsee lepoa eikä voi kestää tuollaista meteliä?»

— »Joo, joo», vastattiin, »me ollaan sivistyneitä ihmisiä», ja he poistuivat äänettömästi. Tämä pikku esimerkki osoittaa, mikä taikamainen vaikutus tuolla pienellä sanalla »sivistys» on niihinkin kansankerroksiin, joita tavallisesti pidetään sivistymättömmimpinä. Kaikki tahtoisivat mielellään olla sivistyneitä, silloinkin kuin ovat sangen kaukana siitä. Mikä antaa sanalle »sivistys» tuon taikavoiman, mikä saattaa kaikki ihmiset tuolla tavoin tavoittelemaan sivistyneen nimeä?

Ensinnäkin — vastaamme — sivistys antaa meille suunnattoman herruuden luonnon ja sen antimien yli. Muutamia esimerkkejä. Minkä suuren vallan onkaan ihminen saanut luonnon yli Fultonin keksimällä höyrylaivalla, Stephensonin veturilla ja nyt viimeksi lentokoneen keksinnöllä, jota muuten eräs ihmiskunnan suurimpia neroja, Viktor Rydbergin »ihmeellinen mies», Leonardo da Vinci, jo aavisteli. Kuinka paljon suurempi hyöty olisi Goethella ollut matkastaan Italiaan, jota kesti kuukausimääriä, jos hän olisi voinut käyttää näitä uudemman ajan kulkuneuvoja? Kuinka paljon aikaa olisikaan hänelle silloin jäänyt henkiseen tuotantoon! — Ja kuinka paljon onkaan ihmiskunta voittanut Ørstedtin ja Morsen keksimästä sähkölennättimestä, Bellin ja Edisonin telefonista ja Marconin langattomasta sähkölennättimestä! Kuka voisi väittää, ettemme me ihmiset näiden ja muiden keksintöjen kautta olisi saavuttaneet hyvin suurta valtaa meitä ympäröivän luonnon yli? Vaikka onkin tunnustaminen, että on syvää totuutta Dubois-Reymondin sanassa »ignorabimus» (emme tiedä), että ihmisen tietämys on monen monessa kohdassa rajoitettu, että me ihmiset tiedollisestikin olemme vain hiekkajyväsiä maailmankaikkeudessa, missä yksi ainoa kiintotähti on monia kertoja suurempi kuin meidän aurinkomme, niin on myönnettävä, että ihmiskunta, jonka olemassaolo-aika lasketaan vähintään miljoonaksi vuodeksi, on etenkin historiallisena aikana päässyt suunnattomasti eteenpäin taistelussaan luonnon herruudesta.

Mutta sivistys hankkii meille muutakin valtaa, nim. yhteiskunnallista valtaa. Valtiomies tutkii historiaa ja yhteiskuntaelämän virtauksia voidakseen päästä yhteiskunnassa johtavaan asemaan. Insinööriksi aikova opiskelee teknillisiä tieteitä voidakseen kohota johtavaan asemaan teollisuudessa. Jokainen ajatteleva isä ja äiti koettaa hankkia lapsilleen opetusta erinäisissä aineissa helpottaakseen heidän elämäntaisteluaan, toisin sanoen, valmistaakseen heille mahdollisimman hyvän taloudellisen aseman inhimillisessä yhteiskunnassa. Yksinpä järkevä talonpoikakin panee lapsensa ainakin kansakouluun havaittuaan, että jo alkusivistyksenkin hankkineet suoriutuvat elämäntaistelussaan paremmin kuin ne, jotka ovat tästä sivistyksestä jääneet osattomiksi.

Ja onhan merkillistä, miten ihmeellinen vaikutus sivistyksellä ja tiedolla on ihmisen itsetuntoon. Tietävä talonpoika ei enää tyydy kaikkeen siihen, mitä esi-isät ovat hänelle perinnöksi jättäneet, ja sivistynyt työmies katselee vapaammin yhteiskuntaelämää ja hän vaatii itselleen suurempaa osaa kulttuurin ihmiskunnalle tuottamista eduista.

Mutta on vielä eräs laji sivistystä, jolle meidän on annettava sangen suuri arvo. Se on se sivistys, jota tavallisesti sanotaan »sydämen sivistykseksi», ihmisen koko sisäisen olemuksen uudistaminen korkeitten ja puhtaitten aatteiden mukaiseksi. Ei jokainen henkilö, joka on hankkinut itselleen suuret ja monipuoliset tiedot, niin tarpeellisia kuin ne ovatkin, ole silti vielä sivistynyt henkilö mainitussa merkityksessä. Esimerkiksi Bacon of Verulam, tieteen suurimpia uranuurtajia, induktiivisen tutkimusmenetelmän keksijä, oli suurenmoisen oppinut ja syvä tietoinen sekä mitä lahjakkain mies — onpa, vaikka väärin, tahdottu pitää häntä Shakespearen draamain kirjoittajanakin — mutta kaikista ylistelyistä huolimatta on hän epäilemättä ollut yksipuolisesti sivistynyt mies ja pysyy sellaisena, miehenä, jolta puuttui luonteenlujuus ja siveellinen aate-

luus. — »Kaikki suuret ajatukset tulevat sydämestä», lausui jo kauan aikaa sitten eräs ranskalainen ajattelijä. Kuinka tämä sivistys sitten oikein esiintyy elämässä? — kysyttäneen. August Bebel, tuo naisen ja työmiehen vapautuksen lämmin puolustaja, lausui kerran menneen vuosisadan lopulla puheessaan yliopistonuorisolle, että hyvä on työskennellä omaksi hyväkseen, mutta parempi työskennellä isänmaan parhaaksi ja kaikkein paras työskennellä koko ihmiskunnan hyväksi. — On suuri tehtävä pyrkiä oman henkensä kohottamiseen, lakkaamatta työskennellä omaksi jalostukseksi, mutta varmasti se ihminen on korkeammalla sisällisen sivistyksen kannalla, joka omaa itseään korottamatta voi työskennellä kokonaisen kansan valistamiseksi ja jalostamiseksi, ja kaikkein korkeimmalla tasolla on epäilemättä se, joka voi kohottaa toimintansa tässä suhteessa vielä korkeammalle ja työskennellä koko ihmiskunnan kulttuurin ja sivistyksen kohottamiseksi. Hän epäilemättä on jaloin ja sivistynein, sillä hänen pyrintönsä ulottuvat kauimmaksi ja korkeimmalle, hän on luopunut kaikista itsekkäistä pyyteistä, hän tahtoo kohottaa ja jalostaa kaikkien niiden tietoa ja sielunsivistystä, joilla on ihmiskasvat.

Mitä merkitsee työ koko ihmiskunnan hyväksi? Mihin tähtää koko ihmiskunnan kulttuurin ja sivistyksen kohottamispyrkimys, pyrkimys sen kaikinpuolisen tiedon edistämiseen, sen sielun jalostamiseen? Missä tilassa olemme nyt? Korkeampi tieto ja siitä johtuva vaikutus yhteiskuntaelämässä, mahdollisuus luonnon ja sen antimien hallitsemiseen, ne ovat nyt verrattain pienen ihmiskunnan osan hallussa. Ihmiskunnan suuri enemmistö on joko kokonaan osaton sivistyksestä ja tiedosta tai saa tyytyä vain pieniin tiedon murusiin ja jää senvuoksi jälkeen taloudellisessa hyvinvoinnissa ja yhteiskunnallisessa vaikutusvallassa, on pakoitettu taistelemaan melkein yksinomaan jokapäiväisen leipänsä puolesta, eikä sillä ole aikaa työskennellä sisällisen sivistyksensä hyväksi, edistää kaikkia henkisiä

kykyjensä, kehittää sielunelämänsä, sanalla sanoen pyrkii kaikinpuoliseen sivistykseen ja korkeampaan elämään. Mitä siis merkitsee ihmiskunnan hyväksi työskenteleminen? Se merkitsee tuon enemmistön nostamista korkeammalle tasolle, mahdollisuuden hankkimista sille päästä luonnon ja sen antimien heräksi, vaikutusvallan antamista sille yhteiskuntaelämässä, saman tilaisuuden suomista sille, mikä on suotu »ylimmille kymmenelletuhannelle», oman henkensä jalostamiseen, henkensä kohottamiseen niille sivistyksen ja valon aurinkoisille kunnaille, joilla vain ihmiskunnan harvalisto nyt oleskelee. Sivistynein ei ole se ihminen, joka on vain itselleen hankkinut valtaa luonnon yli ja yhteiskunnassa hankkimalla itselleen korkeampaa sivistystä, vaan sivistynein on se, joka mikäli mahdollista oman sivistyksensä ohella uhraa elämänsä ja kaikkensa ihmiskunnan kohottamiseksi, s. o. ihmiskunnan enemmistön kohottamiseksi sivistykseen ja sen saattamiseksi lähemmä valoisampaa ja iloisempaa tulevaisuutta.

Voidaan olla eri mieltä siitä, miten tämä aate on toteutettavissa. Toiset esittävät lievempiä, toiset voimakkaampia keinoja. Mutta varmaa on, että jalo ja täysin sivistynyt on vain se ihminen, joka ymmärtää, että hänen tulee ensi sijassa työskennellä ihmiskunnan enemmistön hyväksi, ei Nietzschen tapaan luodakseen puolisansataa itsestä yli-ihmistä, joiden hyväksi Georg Brandeskin olisi valmis uhraamaan koko muun ihmiskunnan, vaan avatakseen uria ihmiskunnan kaikinpuoliselle kohoamiselle, hankkiakseen erotuksetta kaikille ihmisille yli koko maapallon kaikinpuolisen sivistyksen, luodakseen, jos niin saa sanoa, miljoonia yli-ihmisiä, jotka silloin kaikinpuolisesti sivistyneinä myöskin pääsevät elämään paljon onnellisempaa elämää kuin maailman nykyisten asukkaiden suuri enemmistö, jopa melkein kaikki nykyiset asukkaat.

Tukholmassa 1921.